

ганизована у следећим државама: Аустралији, Аустрији, Канади, Данској, Фиџи, Француској, Федералној Републици Немачкој, Великој Британији, Гијани, Индији, Италији, Маурицијусу, Новом Зеланду, Северној Ирској, Норвешкој, Швајцарској, Танзанији, Замбији, Израелу, Португалји, Пуерто-Рику, Тринидаду и Тобагоу, Тасманији, Јамајци, Гани, Ирској, Холандији, као и у неким државама САД. Велики број земаља који је увео институцију омбудсмана говори у прилог чињеници да би требало размислити о идеји увођења омбудсмана и у наше право.

На крају књиге дата је и селективна литература.

Као што је већ наглашено, новина овог убеника је у томе што су теоријска питања обрађена у уводном делу, док је у осталим деловима обрађено углавном југословенско позитивно право. На тај начин ће и студентима бити олакшано припремање испита из овог предмета.

Треба још поменути да је аутор у ово издање унео све промене у законодавству које су биле извршене до последњих дана када је књига изашла из штампе. На тај начин ова књига ће бити корисна допуна ранијим издањима убеника из Управног права.

др Славољуб Б. Половић

А. Петров, МАЊЕ ПОЗНАТИ ДУЧИЋ, Требиње - Питсбург - Београд, 1994, стр. 80.

Поводом педесетогодишњице смрти Јована Дучића (1943-1993) Александар Петров, који тренутно предаје српску књижевност и културу на Универзитету у Питсбургу (САД), приредио је малу збирку текстова којом се нашој јавности Дучић представља с мало познате стране. Збирку су заједнички издали ИП "Сигнатуре" из Београда, Агенција "Ваљевац" из Ваљева и лист "Американски Србобран" из Питсбурга а штампала је "Стручна књига" из Београда.

Три писма из времена Дучићеве дипломатске службе (из 1921, 1928. и 1931), неколико песама насталих и објављених између 1941. и 1944. и уводни текст А. Петрова чине складну целину. Већ само помињање Јована Дучића неминовно нагони читаоца да прво прочита његове песме јер је Дучић био пре свега песник а потом дипломата и, у последњим годинама живота, политички радник. Песме је писао и објављивао и као изгнаник у Америци. Оне су различите како по метрици тако и по књижевној вредности.

Судећи по прештампавању, највећи одјек је добила песма "Врбас", написана 20. октобра 1941. после вести радио Лондона који је (12. октобра 1941) пренео изјаву југословенског министра иностраних послова Момчила Нинчића о злочинима у Босни и Хрватској. Извештај о Нинчићевом говору донео је "Американски Србобран" 27. октобра 1941. а сутрадан је објавио песму "Врбас" (24. новембра 1941. у енглеском издању) која се нашла и у америчком издању Дучићевих сабраних дела (1951) и у овој књижици Александра Петрова. Она се није могла мимоићи не само зато што су је већ након објављивања повољно оценили Милан Кашанин и Слободан Јовановић који је упоредио, поред осталих, с Јакшићевом песмом "Падајте, браћо" и Ракићевом "На Гази Местану", већ што су, после Нинчићевог говора, наставиле да стижу страшне вести међу којима и Меморандум Српске православне цркве бискупу од Кентерберија који га је лично ставио на располагање штампи па га је могао објавити и "Американски Србобран", (4. новембра

1941). Податак да је из Врбаса извађено и тело бањалучког владике Платона само је додатно повећало популарност Дучићеве песме.

Иако истиче да је "потресна" (стр. 11) и не пориче јој вредност (стр. 8) Петров сматра да песма "Врбас" није најбоља међу касним Дучићевим патриотским песмама. Као разлог наводи што је писана у дванаестерцу који је "Дучића знао да води у реторику и својеврсни клише" а најбоље песме је написао у седмерцу, осмерцу и деветерцу. То му не смета да за најбољу сматра песму "На обали Неретве" (1943), написану у тринаестерцу (стр. 8). Не доказује ли то да за вредност песме метрика није одлучујућа јер је само техника изражавања? То показују песме "Лички мученици", "Молитва" (без ознаке када су настале), као и "Великој Србији" (објављена у "Американском Србобрану" 27. јуна 1944) неједнаке вредности. Оновременог а још више данашњег читаоца морају да привуку песме "На царев Аранђеловдан" (објављена у "Американском Србобрану" 28. октобра 1941) и "Босна" (без ознаке када је настала) у којима Дучић пише о трговању. У време када се поново о Југославији разговара формално с њом а стварно одлучује мимо ње, односно оних који у њој живе, актуелно звуче Дучићеви стихови:

"Али је црно доба за нас
Откад је ово кољено:
Све је на пазар пошло данас,
Све слављено и вољено.

...

Куда су прошли сви трофеји
С војскама твојим смелима,
Сад стоје слуге и лакеји
Сви с обореним челима.

...

Губа је у свим торима...
Над твојим царством мрак се шири,
Ветрови црни дувају:
Сад нашу савест бране жбири,
Лупежи благо чувају".

("На царев Аранђеловдан")

Иако је по духу и образовању више припадао западној култури него источној (стр. 9), без обзира што је каријеру почео у Србији и њој остао веран до краја, Дучић се није либио да критикује трговање његовом родном Босном и Херцеговином. О томе најбоље говоре стихови:

"И ови те, Светла, иду да продају:
Сви те вођи воде од трга до трга!
Само на пазару твоју цену знаду,
Твоју снагу мере по терету кврга...
О земљо створена за светле мегдане,
Увек си на тезги срамних трговаца;
Сви продају твоје краљеве и бане,
Крв твојих синова и завет отаца".

("Босна")

У истом су духу и многа Дучићева писма, не само писана за време већ и пре рата (нпр. сестрићу Влади од 3. јуна 1931). Штета је што није објављено

више писама, макар писма која Петров помиње у свом тексту или наводи у изводима, без обзира да ли су већ објављена у Дучићевој књизи политичких чланака (1). Тако би наши читаоци били боље упознати са ставом великог песника о судбини историјски српских крајева Босне и Херцеговине од 1878. до 1941, посебно с његовом критиком споразума Цветковић-Мачек од 26. августа 1939. на основу кога је донета Уредба о Бановини Хрватској уз садејство неких професора правних факултета у Загребу и Београду. То би овој књижици дало већу тежину, утолико пре што је њен приређивач свестан актуелности Дучићевих ставова и пре објављивања разних планова за Босну и Херцеговину. Петров каже да је Шубашићев споразум с Титом показао "колико је политичар Дучић био далековид" (стр. 14). Нејасно у ком погледу, а посебно какву је Шубашић "у ствари потписивао предају" (на истом месту) јер се поменути споразум није тицао територија. Да ли мисли на Шубашићев пристанак на федеративно уређење? Шта би тек рекао за оног ко би данас потписао неки акт о подели Југославије или Босне и Херцеговине?

Александар Петров је несумњиво добар познавалац наших прилика или неприлика јер је и сам био активан у нашој средини и учествовао у многим јавним расправама, посебно као председник Удружења књижевника Србије. Предавши ту дужност некако неприметно је ишчекао да, би се појавио с књигом припремљеном у Новом свету. Због тога његов текст носи све одлике овдашњег начина размишљања, нажалост често превише политизованог, које понекад није у складу како с правом тако и са стварним чињеницама. Тако он, попут још неких, говори о "разбијању" Југославије 1941. (стр. 7). Да ли зато што је и Дучић тако говорио и писао? Петров пропушта да на то укаже. Чак и да је дугогодишњи дипломата Дучић свесно занемарио правила Хашког правилника о законима и обичајима сувоземног рата (1907) по којима је окупација само привремено фактичко стање, морао је знати да је у Лондону влада државе чије постојање савезници ни једног тренутка нису доводили у питање, а у Вашингтону њен посланик (Константин Фотић). Нема сумње да је бивши дипломата, под теретом сазнања о ономе што се у Југославији догађало, дигао руке од државе коју је деценијама представљао и окренуо се Србији као јединој могућој држави српског народа на Балкану. То га је неизбежно довело у сукоб с југословенском владом која, са своје стране, није била у стању да се одлучније одупре деловању неких својих чланова који нису осећали стид када су подршку за своје планове и схватања тражили од странаца, пре свега оних чије су гостопримство уживали. Зато се можда стварао привид непостојања државе који су појачавали управо они који су, тезом о нестанку Југославије, хтели да имају одрешене руке у преговорима о "будућој" држави, тезом коју ни Хитлер није заступао.

Све се то осећа у тексту А. Петрова али је штета што је у томе толико шкрт на уштрб јасноће. Када он говори о "разбијању" Југославије (1941) неодољиво подсећа на оне у нашој средини који данас говоре о њеном распаду. На срећу да Петров за данашња збивања каже прецизно: "Рат који данас бесни на југословенском тлу..." (стр. 5) па је то утолико пре важило за 1941-1945. Уз то излагања су прилично непрегледна, из чега произлазе нека понављања која у овако скученим оквирима више сметају него што би то било у некој обимнијој књизи. То знатно умањује вредност иначе врло занимљивој и корисној књизи која се не испушта из руку док се не прочита. Нема сумње да ће јој истоветни текст на енглеском језику прибавити многе читаоце. Свакако да је то учињено за потребе "Американог Србобрана"

(1) Ј. Дучић, *Верујем у Бога и у Српство*, Кливланд, 1990.

који излази и на енглеском језику. Нашим радозналим читаоцима остаје да се питају зашто нису коришћени већ постојећи текстови на енглеском језику. Можда су нови преводи бољи. То остаје да се нагађа али и нагађања могу понекад да допринесу трагању за једном оваквом књигом.

Момир Милојевић

Мијат Дамјановић, Снежана Ђорђевић, ИЗАЗОВИ МОДЕРНОЈ УПРАВИ И УПРАВЉАЊУ - ХРЕСТОМАТИЈА, "Тимит", Београд, 1995, стр. 808.

Хрестоматију "Изазови модерној управи и управљању" нашој стручној и широј јавности презентирају један од наших најпознатијих експерата за управу и менаџмент др Мијат Дамјановић, професор Факултета политичких наука у Београду и асистент мр Снежана Ђорђевић.

Фокусирајући на актуелне светске теоријске концепције и савремена искуства из области управе и управљања, хрестоматија обухвата Уводну студију чији су аутори М. Дамјановић и С. Ђорђевић (Стр. 7-54) и близу четрдесет посебно одабраних есеја најеминентнијих светских стручњака за администрацију и менаџмент - од радова Данијела Бела (Харвард универзитет), Џемса Бјуканена (добитника Нобелове награде за економију) и Роберта Дала (Јејл универзитет) до радова Френсиса Фукујаме (творца чувене концепције о "крају историје"), Ђованија Сарторија (Стенфорд универзитет у Калифорнији) и Едгара Шаина (МИТ института у Масачусетсу). Прилози хрестоматије сврстани су у три велика тематска поглавља (стр. 55-782), а дати су и посебни прилози о подацима аутора есеја, затим резимеи на енглеском и француском, као и детаљни регистри појмова и аутора. У издавању ове вредне хрестоматије, осим Тимита, учествовали су и Правни факултет, Факултет политичких студија и Институт за политичке студије. Књига је савремено опремљена и веома прегледна.

Према речима аутора хрестоматије, постоји већи број разлога који су их навели да приступе изради и компоновању овакве књиге, између осталог, и потреба упознавања наше јавности са главним токовима савремене мисли у области управе и управљања и њиховог преиспитивања и реevaluације - нису у питању само велике метаморфозе изворних епифеномена (нпр. суверенитета и легитимитета), већ и мутације кључних полуфа организације и управљања услед сталних промена њихове конфигурације.

Радови изложени у првом поглављу, "Савремене промене и тенденције у свету" (стр. 55-262), обухватају теме које се баве анализом великих светских догађаја и феномена од битног утицаја на заустављање или убрзавање светског развоја - Ф. Хајек: Да ли је социјализам био грешка, Ф. Хајек: Патална умишљеност, Р. Дал: Друштвена реалност и слободна тржишта (писмо пријатељима у Источној Европи), Д. Хелд: Демократија, државанација и глобални систем, Д. Бел: Неки наговештаји за XXI век, М. Волцер: Савремени трибализам, Џ. Лукач: Држава на крају модерног доба, Ч. Тили: Будућност европских држава, Ф. Фукујаме: Капитализам и демократија (карика која недостаје), Џ. Бјуканен: О структури привреде (поново истицање неких класичних основа), Џ. Бјуканен: Остваривање економске реформе и Џ. Бјуканен: Потенцијал и границе друштвено организованог човечанства.

Радови изложени у другом поглављу, "Ка новом политичком поретку" (стр. 263-554), обухватају теме које су посвећене условима стварања

новог политичког поретка, односно дилемама у вези његовог дефинисања, конструисања концептуалних модела и евалуације појединих конкретних манифестација - Р. Дал: Друга демократска трансформација (од града-државе до државе-нација), Р. Дал: Демократија у свету сутрашњице, Е. Винсент: Природа државе, Д. Хелд: Погледи на модерну државу, Ц. Фишкин: Облици демократије, Ц. Фишкин: Политичко-економски системи (проблеми демократских транзиција), Р. Кинг: Организовање, јавно деловање и процеси у модерној држави, Ђ. Сартори: Ни председнички систем, ни парламентаризам, Ц. Фишкин: Налажење праве мере, М. Шадсон: Границе теледемократије, Ј. Штиглиц: О економској улози државе, Ц. Дворкин: Да ли је већи избор бољи од мањег избора, К. Ероу: Парадокси и Д. Милер: Прерасподела.

Радови изложени у трећем поглављу, "Путеви административне и менаџеријалне трансформације" (стр. 555-782), обухватају теме које на уверљив и документован начин указују на противречности савремене администратије и пословања и које се баве практичним и процесним консеквенцама функционисања модерних административних и менаџерских институција и организација у јавном и пословном сектору - П. Дракер: Будућност је почела, П. Кенеди: Јапански "план" за свет после 2000. године, Д. Озборн: Америчка перестројка, Ц. Фефер: Моћ у организацијама, Х. Минцберг: Ко треба да контролише корпорацију, Т. Купер: Јавне обавезе јавног администратора (континуум јавно-приватно у демократском друштву), Р. Бенет: Децентрализација, локална влада и тржиште (постоји ли распоред за период после успостављања државе благостања у планским и тржишним привредама), Г. Стрејб: Примена стратегијског одлучивања у локалној управи, Е. Шаин: Управљање и технологија информација (две субкултуре у сукобу), М. Кастелс: Информациони начин развоја и реструктурирање капитализма, М. Кастелс: Технологија информација, реструктурирање односа капитал-рад и успон двојног града.

Имајући наведено у виду, мора се истаћи да се избором и презентацијом есеја и радова најистакнутијих научника данашњице у области јавног и пословног управљања и менаџмента сабраних у овој хрестоматији, аутори чине толико за нас неопходан напор у правцу приближавања и разумевања основних дилема у вези са владајућим глобалним тенденцијама у развоју подигичког поретка и административних и менаџеријалних преображаја модерне државе, привреде и друштва. Посебна вредност ове књиге је упознавање и указивање на феномен управе и управљања, који пролази кроз период бурних и драматичних промена. Нема сумње да хватање корака са научно-технолошким напретком и другим важним компонентама процеса глобалне модернизације захтева нове приступе систему управљања друштвеним пословима.

Хрестоматија "Изазови модерној управи и управљању" професора др Мијата Дамјановића и мр Снежане Ђорђевић неповратно је померила и подигла стандарде нашег знања о овим феноменима. У том смислу, ова вредна хрестоматија мора се обавезно наћи у рукама свакога ко иоле претендује да буде квалификован као зналац науке и вештине модерног политичког, административног и привредног управљања или менаџерства, а пре свега, оних који су на томе непосредно и ангажовани.

др Стеван Лилић